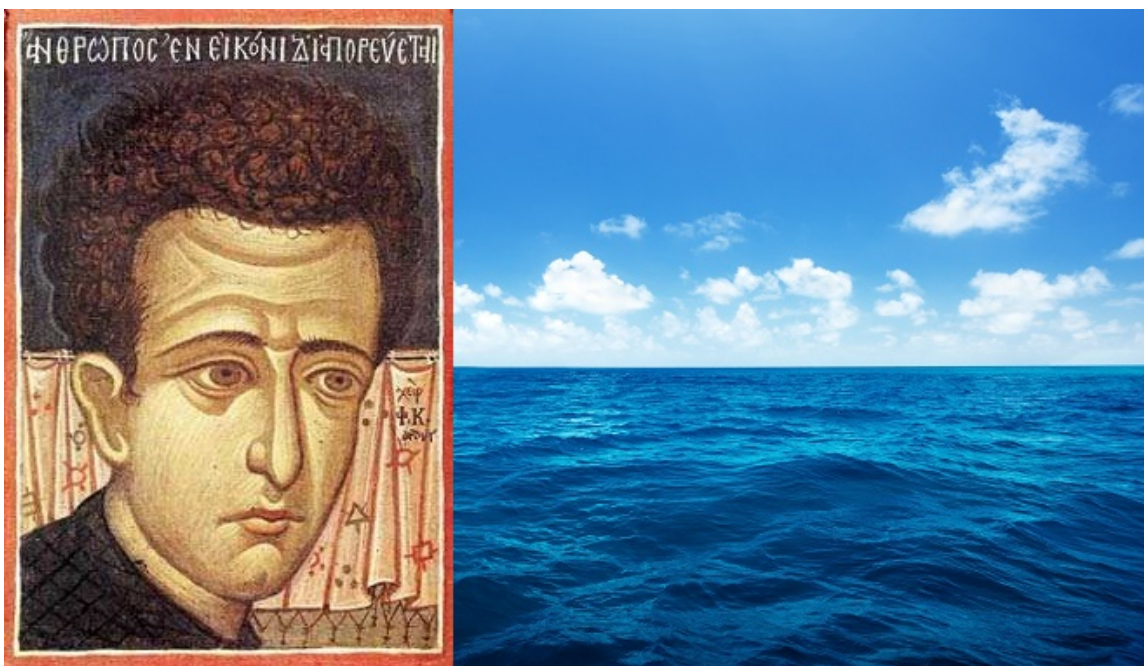

«Ταξιδευτής συγγραφέας»: Η θάλασσα στα έργα του Φώτη Κόντογλου (Σοφία Καυκοπούλου, υπ. δρ Θεολογίας-Μουσικός)

/ [Πεμπτούσια](#)

Μελετώντας τον βίο και τα έργα τού Φώτη Κόντογλου, όλοι βρισκόμαστε ομολογουμένως μπροστά σε έναν πραγματικό γίγαντα τής ελληνικής μας λογοτεχνίας κι ένα σημαντικό κεφάλαιο του νεώτερου ελληνισμού. Δεν θα αναλύσουμε εδώ, την εργογραφία του Κόντογλου, αλλά θα σταθούμε σε μια πτυχή των έργων της πλουραλιστικής αυτής προσωπικότητας: την ανεξάντλητη αγάπη του για την θάλασσα. Η ιδιαίτερη σχέση τού Κόντογλου με το υγρό στοιχείο, γίνεται εμφανής σε μία σειρά διηγημάτων του που μπορούν να χαρακτηριστούν «θαλασσινά», αλλά και ως απλή αναφορά σε πολλά από τα κείμενά του.

Ο συγγραφέας αρέσκεται στο να περιγράφει γλαφυρά θάλασσες, πελάγη και ακτές νησιά, καιρικά φαινόμενα, την φύση γύρω, ή ανεξερεύνητους μακρινούς τόπους. Παρουσιάζει μάλιστα την αγριότητα της παρθένας φύσης και όλα τα σχετικά που προαναφέραμε, με υψηλής αισθητικής λόγο. Ο Φώτης Κόντογλου άλλως τε, κατέχει εις βάθος την τέχνη τού λόγου και δίνει ζωντάνια, εύρος, αληθοφάνεια στα κείμενά του. Το ύφος του σε πολλά σημεία προσιδιάζει στο «παπαδιαμαντικό ύφος», προβάλλοντας εντονότερα τα κοινά σημεία ανάμεσα στους δύο άνδρες. Ως

τέτοια σημεία, μπορούμε να αναφέρουμε την συνειδητοποιημένη χριστιανική πίστη –κοινό βίωμα από το οποίο και οι δύο επηρρεάστηκαν την αγάπη για την πατρίδα Ελλάδα, την προσήλωση σε παρόμοιες αξίες και ιδανικά, την προβολή τής οικογένειας ως υψίστης σημασίας κύτταρο τής κοινωνίας και βεβαίως την αγάπη για την θάλασσα και την αρέσκεια σε περιγραφές φυσικών φαινομένων σχετικών με αυτήν.

Εκτός όμως από την αγάπη για το υγρό στοιχείο, βλέπουμε πως ο Κόντογλου, διακατέχεται κι από ανάλογη γνώση. Βαθειά, για να ακριβολογούμε, γνώση, γύρω από τις καιρικές συνθήκες, τα πλεύσιμα, τα είδη τους, τα χαρακτηριστικά τους, τα ταξείδια κ.λπ., κάνοντας τον αναγνώστη πραγματικά να απορεί και να φαντάζεται τον Κόντογλου ως παλαιό θαλασσόλυκο, που διοχετεύει στα κείμενά του όλη την αλμύρα και τον θαλασσινό αέρα τής ζωής του, για να μάς ταξιδέψει μαζί του. Πραγματικά, η χρήση πάμπολλων ονομάτων για είδη ναυτιλίας, αλιείας, εξαρτημάτων πλοίων και ονομασίες καραβιών, φανερώνουν άνθρωπο που έζησε μια ζωή στην θάλασσα.

Ο Κόντογλου είναι θιασώτης τής παραδοσιακής ναυπηγικής και δεν χάνει ευκαιρία να τονίζει την προτίμησή του στην χρήση τού πανιού και όχι της μηχανής. Στον μεστό, προσεγμένο λόγο του, εσωκλείονται λέξεις και φράσεις σπουδαίου κάλους, αποτελέσματα τής συνθετικής ικανότητας, σε λογική αλληλουχία των γεγονότων. Παρατηρείται άρα, σαφής διάρθρωση και σταθερό “κτίσιμο” λόγου. Ακόμη, η αγάπη τού Κόντογλου για την Ορθοδοξία, διαφαίνεται στις αναφορές του σε διηγήσεις των Γραφών (Ιωνάς, Λεβιάθαν κ.α.) και βεβαίως στην σπουδαιότητα τού Αγίου Όρους ως οδοδείκτη τής πίστεως και φορέα πνευματικότητας. Ο Κόντογλου θαυμάζει την θάλασσα και την θεωρεί ζωογόνο, ως ένα από τα θαυμαστά έργα τού Θεού. Ακόμη και όταν είναι φουρτουνιασμένη, άγρια, η θάλασσα δεν παύει να συγκινεί τον συγγραφέα, όπως και τον αναγνώστη, ο οποίος με λαχτάρα “βουτά” στην διήγηση. Ακολουθεί τον συγγραφέα στο ταξίδι, είτε προς το παρελθόν, την ιστορία και τις ρίζες μας, είτε σε τόπους ξένους, πολιτισμούς αλλόκοτους, φυλές άγριες, με σεβασμό και ενδιαφέρον όμως, ανάδειξης κοινών σημείων. Και ας μη λησμονούμε, πως ο Φώτης Κόντογλου, απείχε από ρατσιστικές αντιλήψεις, καθώς έβλεπε τα πάντα υπό το πρίσμα τής χριστιανικής αγάπης κι αδελφότητας μεταξύ των ανθρώπων. Θαυμάζει τα έργα τού Θεού και με την μοναδικής ωραιότητας γλώσσα του, τα περιγράφει σε μας, υμνώντας έτσι το μεγαλείο τού Δημιουργού.

Η θάλασσα, φαίνεται να γίνεται πολλάκις, το μέσο με το οποίο πορεύεται κυματωδώς η ιστορία. Συμβολίζει την ανθρωπότητα. Άλλοτε είναι ήρεμη και γαλήνια, άλλοτε ταραγμένη, αδυσώπητη και καταστροφική. Συνεχώς μάς μιλά και μάς επικοινωνεί την ιστορία των αιώνων. Έρχεται από χιλιάδες έτη και κατευθύνεται προς την αιωνιότητα. Καθαρίζει, εξαγνίζει, σβήνει, αλλά τίποτε δεν λησμονεί.

Ο Φ. Κόντογλου, μέσω τού υγρού στοιχείου, μάς ταξιδεύει στην αδιάλειπτη συνέχεια τού ελληνισμού από την αρχαιότητα έως σήμερα. Μια πεποίθηση που είναι βαθειά ριζωμένη μέσα του. Αν και το ενδιαφέρον του, απαντάται περισσότερο στην ιστορία της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, απ' ό, τι σε άλλες ιστορικές περιόδους, μιας κι ενδιαφέρεται για την αποκατάσταση αδιευκρίνιστων ή παρεξηγημένων σημείων τής Βυζαντινής Αυτοκρατορίας, ενώ νοιώθει οικεία προς την Ορθόδοξο χαρακτήρα της. Τέλος, η καταγωγή τού Κόντογλου από τις αλησμόνητες πατρίδες και συγκεκριμένα το Αϊβαλί (Κυδωνιές), δημιουργεί την γέφυρα με την Ανατολή και αντανακλά τον ενδόμυχο πόνο και πόθο για την αναβίωση τού Βυζαντινού ιδεώδους.